

om baade at udvide Undervisningens Tidsgrænse og til den foreskrevne Skolegang at føie en Fortsættelse (Affnit I. og III.), om vi end kun i ringe Maal kunne følge den anviste Vej, og vi paafjømme, om end afvigende i den praktiske Gjennemførelse, Bestræbelser for at ordne Skoletilsynet saaledes, at der sikres det større Kraft og Indsigt (Affnit V.), ligesaa vel som Forsøget paa at raade Bod paa Mangler ved Skolelærerembedernes nuværende Besættelsesmaade (Affnit VI.), om vi end tro, at Forsøget ikke er tilstrækkeligt. Hvad der ved Lovforslaget er forekommet os mest at kunne fremkalde Anse, er dels den, som det synes os, i det tredie Affnit fremtrædende mindre skarpe Opfattelse og Fastholden af Grændsen imellem, hvad der kan ordnes ved Lov og bindende Forskrift, og hvad der maa overlades frivillige Bestræbelser, hvortil kun kan gives Opmuntring, dels i 5te Affnit den saanedes Sammensmeltning og Samordning af det Sidstnævnte (Skoleinspektionerne) og det Nye (Skoleinspektorerne), hvilket sidste hænger sammen med den Betænkelse og det Spørgsmaal, som i det Hele let opstaar ved et Lovforslag, der berører saa mange Hovedpunkter af Almueskolelovgivningen (Skolepligten, Skolegangens Ordning, Lærerefterne, Skolens Fortsættelse, Skoletvangen og Mulighederne, Skoletilsynet, Skolelærernes Kaldelse, Skolevæsenets Økonomi), nogle paa en mere indgribende Maade, andre mere enkeltvis, om det ikke, naar dog saa meget maatte tages med, havde været rigtigere at skrive til Udarbejdelsen af en fuldstændig Lov om Almueskolevæsenet, der kunde afløse de for deres Tid prisfælige, men under Forhold, der afveg saa meget fra de nuværende, udarbejdede og siden i saa mange Punkter forandrede Anordninger af 1814, med hvad dertil slutter sig, og hvori da saavel alle de i nærværende Forslag inddragne og dog mindre fuldstændig behandlede Affnit, f. Ex. om hele Skolebestyrelsen og Tilsynet, kunde have været gennemarbejdede i organisk Sammenhæng og de her forbigaaende Affnit medtagne, navnlig det saare vigtige om Skolelærernes Løn og Kaar, i hvilken Henseende paa mange Steder saa meget staar tilbage at gennemføre af det, der tilsigtedes i 1814. At Arbeidet derved baade i sig selv vilde være blevet langt større og besværligere og Gjennemførelsen igennem Rigsdagen ikke lettere eller endnu vanskeligere, overse vi ikke; men fra Bearbejdelsen navnlig af det sidstnævnte Stykke vil man dog ikke længe kunne vige tilbage.

Efter denne korte Antydning af Udvalgets Flertals Standpunkt i det Hele skulle vi, uden at indlade os i en Drøftelse af almindelige Spørgsmaal om Grundlagene for Skolevæsenet, der dog her vilde blive saare ufuldstændig, gaa over til at fremstille vore Bemærkninger ved Lovforslagets enkelte Affnit og Paragrafer og de Ændringer, vi deri foreslaa, idet vi her endnu alene forud skulle udtale, at vi ikke paa nogen

Maade formaa at dele den stærke Tillid til Befolkningens Indsigt, gode Villie og Ansvarfølelse, paa hvilken man vil bygge en saakaldet Frigjørelse af Skolen, der, paa alle Punkter svækkende Regel og Bud og det offentlige Tilsyn og sættende ringe Pris paa den offentlige Skole, overlader det til de Enkelte og til Kommunerne og til de Privates Foretagender, hvad der paa hvert Sted skal udrettes. Staten maa for deres Skyld, der ikke ville gjøre deres Pligt, foreskrive, hvad de Bedre ville gjøre af sig selv; den maa for deres Skyld, der selv fattes Gøen, bestemme, hvad der skal ydes dem; den maa vise selv de Bedre Veien og støtte den overfor Trangvillie, den maa ikke overlade det Væsentlige og Nødvendige til en Privatvirksomhed, der baade kan svigte og følge Bilspor og ikke altid alene vil ledes af rene og uegennyttige Hensyn eller altid undlade at rette sig efter daarlige Ønsker. Vi dømmne navnlig ikke haardt om dem, hos hvem under Livets Nød og Byrde Sandsen for og Indsigten i, hvad der baader deres Børn, svækkes; men vi ville ikke, at de skulle raade sig selv og opgive Børnene, medens vi, hvad vi tro, at vore Forslag vise, forlange, at der skal gaas frem med Lempe og Skaanfæl, saa vidt ske kan.

I.

Lovforslagets første Paragraf gaar ud paa at udvide den skolepligtige Alder med et Aar opad, med det 15de Aar, idet for Resten de nugældende Bestemmelser om tidligere Udskrivning paa Grund af opnaaet Modenhed og om Forlængelse af Skoletiden paa Grund af utilfredsstillende Fremgang beholdes, men rettede efter hin Tilføielse. Hvorvel vi fuldelig erkjende, at Skolen vilde kunne udrette betydeligt Mere, naar et Aar mere i den Alder, hvori Gøerne stærkt udvikles, stilledes til dens Raadighed, har dog hele Udvalget haft Betænkelse ved at gaa ind paa denne Udvidelse, fordi den, efter at den nu gjældende Grændse for den skolepligtige Alder har bestaaet usorvlykket i 60 Aar i Forbindelse med Konfirmationsalderen og den derefter følgende frie Benyttelse af Børnenes Arbeidskraft, deres Udgang til Selverhverv og til uhindret Uddannelse til Fremtidsvirksomhed, saasom ved Anbringelse i Haandværks- eller Handelslære, i Søfart o. s. v., uden Tvivl vilde føles som en saadan Byrde og modtages med saa megen Modstræben, at det vilde blive yderst vanskeligt at forsone Befolkningen dermed og at Uvillien og Modstanden paa dette Punkt kunde virke forstyrrende og hindrende ogsaa paa den øvrige Skolegangs tilstræbte Regelmæssighed og gjøre de Midler, der skulde fremme denne, forhadte og fremkalde Modstand mod, hvad der ellers ønskedes udrettet for Skolen. Derimod har Flertallet (her af 5 Medlemmer) troet, at der, naar Skoler for smaa Børn i mindre Afstand fra Hjemmet oprettes (se nedenfor Forslag til en ny § 2), ingen Be-